

Бересток Б. П.,
аспірант кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки юридичного факультету
Сумського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

SOME ASPECTS OF STAFFING OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

У статті розкрито особливості побудови та вдосконалення системи кадрового забезпечення Національної гвардії України, зважаючи на морально-психологічні та соціально-виховні чинники, що становлять один з основних базисів успішного виконання завдань такого військового формування. Крім того, увагу приділено обмеженням, які встановлюються для військовослужбовців Національної гвардії України.

Ключові слова: кадрове забезпечення, Національна гвардія України, обмеження військовослужбовців.

В статье раскрыты особенности построения и совершенствования системы кадрового обеспечения Национальной гвардии Украины, учитывая морально-психологические и социально-воспитательные факторы, составляющие один из основных базисов успешного выполнения задач такого воинского формирования. Кроме того, внимание уделено ограничениям, которые устанавливаются для военнослужащих Национальной гвардии Украины.

Ключевые слова: кадровое обеспечение, Национальная гвардия Украины, ограничения военнослужащих.

The article deals with the peculiarities of the development and improvement of staffing of the National Guard of Ukraine, taking into consideration the moral, psychological, social and educational factors which compose one of the main basis that help this military force to accomplish its tasks successfully. In addition, special attention is given to the restrictions imposed on the National Guardsmen of Ukraine.

Key words: staffing, National Guard of Ukraine, guardsmen restrictions.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні склалася непроста ситуація на тлі економічних, соціальних, демографічних та політичних проблем. Наша країна є порівняно молодою демократичною, правовою державою, для якої потрібен значний час, аби подолати кризу, вивести економіку на достатньо високий рівень та забезпечити її подальший розвиток.

Варто зазначити, що економічні проблеми породжують інші значущі для держави та суспільства проблеми: воєнного, соціального, техногенного та природного характеру. Неможливість оперативно вирішити такі проблеми може спричинити «хворобу» країни, коли виконати таке завдання стає все важче та потребує більших ресурсних витрат.

У такий складний період більш актуальною стає проблема охорони прав і свобод людини і громадянина. Посилення правопорядку може послужити подоланням негативних моментів соціально-економічного розвитку країни, ефективному подоланню нагальних проблем економіки, міжнаціональних відносин, виступити протидією корупції, злочинності, політичному екстремізму та тероризму. Саме на це покликано створення Національної гвардії України та проведення нею спеціальних операцій [7, с. 5–6].

Не можна не погодитись з тим, що для успішного виконання Національною гвардією України своїх завдань необхідною умовою виступає її кадрове забезпечення. А тому дослідження зазначеного аспекту має надзвичайне як теоретичне, так і практичне значення задля удосконалення ефективності

такого військового формування, у тому числі в надзвичайних ситуаціях та у разі ускладнення оперативної обстановки.

Наукове дослідження теми. Дослідниками з приводу окремих питань кадрового забезпечення Національної гвардії України виступили: Ю.В. Дубко, С.В. Белай, О.В. Копан, О.Д. Савочкіна, В.А. Лаптії, С.А. Буткевич, О.М. Шмаков та інші. Однак спостерігається відсутність комплексного підходу до вивчення вказаної теми, що стає перешкодою для практичної реалізації вироблених теоретичних поглядів.

Метою статті є проведення комплексного вивчення та розробки загальнотеоретичних аспектів кадрового забезпечення Національної гвардії України з метою їх впровадження в практичне поле.

Виклад основного матеріалу. Процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, часто негативно впливають на людину, її стан та свободу. Такий вплив негативно відображається на здоров'ї людини, насамперед на її психічному стані. Зважаючи на те, що життя і здоров'я людини, її безпека та недоторканість відповідно до Конституції України є найвищою соціальною цінністю, то перед таким суспільством виникає багато невідкладних завдань, зокрема, щодо збереження психічного здоров'я людини.

Під час реформування військових підрозділів МВС України (внутрішні війська, Національна гвардія, війська внутрішньої та конвойної охорони) ставляться нові вимоги підготовки всебічно розвинених, професійних військовослужбовців, які, насамперед, психологічно будуть готові та в змозі виконати свої

службові обов'язки як у звичайних, так і в особливих умовах діяльності. Тож виконувати складні завдання здатні виключно висококваліфіковані фахівці з розвиненими морально-психологічними якостями. Зважаючи на зазначене, суб'єкти охорони правопорядку виявляють значний інтерес серед працівників та науковців, оскільки, зважаючи на специфіку діяльності, у них кардинально детермінується психічне здоров'я особового складу. Не можна не погодитись з тим, що різного роду обмеження та стресові ситуації, ускладнення в діяльності є каталізаторами негативних емоцій, які, у свою чергу, викликають перенапруження як фізичних, так і психічних сил.

Варто звернути увагу, що чинні нормативно-правові акти, які регламентують діяльність правоохоронних органів та військових формувань, містять низку положень щодо високих професійних, ділових та моральних якостей особового складу. Крім того, вони повинні бути готовими до виконання завдань у складних умовах. Всі ці аспекти є першочерговими умовами просування по службі, призначення на вищестоящу посаду, присвоєння чергового звання, а також успішного виконання поставлених перед цим суб'єктом охорони правопорядку завдань.

Варто зазначити, що кадрове забезпечення Національної гвардії України має включати в себе такі напрями: облік кадрів, морально-психологічне забезпечення, соціально-виховну роботу, профілактику корупційних правопорушень, порушень дисципліни і законності та підготовку особового складу.

Згідно зі статтею 9 Закону України «Про Національну гвардію України» до особового складу Національної гвардії України входять військовослужбовці та працівники [2]. Тож склад цього військового формування комплектується з військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом та за призовом. Крім того, головні органи військового управління Національної гвардії України та її оперативно-територіальних об'єднань можуть формуватись у складі державних службовців. При цьому трудові відносини таких працівників регулюються законами України про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами), а проходження служби військовослужбовцями закріплено Законом України «Про військовий обов'язок та військову службу» [3] та затвердженим Президентом України Положенням про проходження військової служби громадянами України в Національній гвардії України.

Важливим елементом кадрового забезпечення діяльності Національної гвардії України виступає морально-психологічне забезпечення – комплекс узгоджених за цілями, часом, послідовністю, силами та засобами заходів, які здійснюються керівництвом, штабами, органами виховної роботи, службами по досягненню високого морального духу особового складу, що забезпечує належне виконання завдань як в умовах мирного, так і в умовах воєнного часу. Серед особливостей цього виду діяльності військ виділяють такі: самостійність, охоплення всіх сфер службової і бойової діяльності військ, діяльність у

мирний та воєнний часи, належний вплив на особовий склад усіх протидіючих сторін, зв'язок з іншими видами забезпечення [10, с. 11–12]. Таким чином, морально-психологічне забезпечення діяльності Національної гвардії України – система заходів щодо формування в особового складу військ надвисоких морально-психологічних якостей, здобуття морально-психологічної переваги над протидіючою стороною з метою виконання поставлених завдань.

При цьому морально-психологічне забезпечення має власну специфіку [9, с. 117]. Варто пам'ятати, що проведення спецоперацій Національною гвардією України пов'язано з виникненням, локалізацією та ліквідацією (якщо таке вбачається можливим) чи мінімізацією наслідків надзвичайних ситуацій соціального, воєнного, техногенного або природного характеру, тобто діями в екстремальних умовах, що нерозривно пов'язані з емоційно-психологічним станом напруженості, втоми, підвищеним ризиком, психоемоційним навантаженням і стресом. Тож морально-психологічне забезпечення діяльності Національної гвардії України слугує елементом забезпечення психологічного моделювання завдань, умов та ускладнень з її практичною реалізацією [11, с. 96].

Варто наголосити, що соціально-виховна робота Національної гвардії України слугує ефективним механізмом забезпечення високої бойової готовності та військової дисципліни її підрозділів, виховання патріотизму, у тому числі ідеї незалежності України, її соборності, а також закріплення почуття гордості та глибокої шани до українського народу, його культури, традицій, психологічної готовності до успішного виконання поставлених завдань. При цьому її зміст в кожному конкретному випадку формуватиметься на основі рішень керівництва, характеру поставлених завдань, обстановки, рівня підготовки та соціально-психологічного стану особового складу.

Варто звернути увагу, що соціально-виховна робота неодмінно залежить від складності навколишньої обстановки, має бути активною, цілеспрямованою, конкретно та варіативною [8, с. 87]. Крім того, вона має бути достатньо наповнена різними методами, формами, способами, прийомами та засобами. Серед методів найважливішим виступає планова індивідуальна робота щодо виховання підлеглих, яка покладається на всіх посадових осіб. Саме тому під час проведення виховної роботи керівники, співробітники виховної та соціально-психологічної служби повинні взаємодіяти, насамперед, з органами місцевої публічної адміністрації, виховними структурами правоохоронних органів, Збройних сил України та ін.

Зважаючи на вищезазначене, відповідно до статутів деяких військових формувань серед завдань Національної гвардії України в аспекті соціально-виховної роботи варто виокремити такі: забезпечення виховання у військовослужбовців відданості Україні, її народу, глибокої вірності присязі та покладеним обов'язкам; донесення до особового складу надваж-

ливості виконуваних Національною гвардією України завдань, виховання особистої відповідальності за їх виконання; здійснення комплексу заходів щодо професійно-психологічного відбору кадрів та розподілу їх за структурними підрозділами; забезпечення соціально-правового захисту, адаптації кадрів відповідно до їх спеціальностей, особистих і психофізіологічних особливостей та умов проходження служби; формування високого рівня відповідальності за організацію та несення бойової служби, цілодобове управління структурними підрозділами в мирний та воєнний час; підвищення суворой військової дисципліни, моральних норм, забезпечення згуртованості колективу, принципів братерства та рівності, взаємодопомоги та честі; розвиток активності, мужності, вірності, чесності; підтримка та заохочення ініціативності, новаторства кадрів щодо вироблення методів удосконалення несення служби, підвищення кваліфікації; донесення інформації з приводу суспільно-політичного розвитку країни; взаємозв'язок з іншими військовими формуваннями задля отримання досвіду проходження служби та інше.

Не можна не погодитись з тим, що організація соціально-виховної роботи в структурі Національної гвардії України має включати специфічні завдання, які є похідними від призначення, організаційної структури та характеру діяльності підрозділів. Окрім зазначеного, важливими елементами досягнення позитивного результату в рамках соціально-виховної роботи є: вчасне повідомлення підрозділів щодо завдань соціально-виховної роботи, її зміст, форми та методи; обізнаність військовослужбовців щодо завдань, наказів та розпоряджень керівного складу, оперативне реагування на зміни обстановки; вироблення єдиного розуміння та підходу щодо виховання особового складу відповідно до різноманітних зовнішніх чинників; виховна робота керівництва з підлеглими в підрозділах, вартах, військових та добових нарядах, позитивний вплив на військовослужбовців, врахування їх потреб; взаємообмін інформацією та досвідом між різними службами, органами влади, проведення спільних навчань, семінарів, операцій; вивчення, аналіз та впровадження вітчизняного та іноземного досвіду виховної роботи з метою виконання завдань, підтримка ініціативи у зазначеному питанні.

Таким чином, соціально-виховна робота в діяльності Національної гвардії України слугує ефективним механізмом підтримки в особового складу високого морального стану, зосередженості, стійкості в складних ситуаціях, розвитку ініціативності, кмітливості, неупередженості та сміливості. Оскільки у разі ускладнення оперативної обстановки, соціально-виховна робота повинна бути невідкладною, такою, що може задіяти максимальну кількість особового складу з відповідним впливом, для її проведення необхідно сповна використовувати можливості виховного впливу на військовослужбовців з метою виїзду з військової частини, у пунктах збору та місцях дислокації. Так як найважливішою формою соціально-виховної роботи залишається осо-

бисте спілкування керівників зі своїми підлеглими, у разі виникнення нових завдань та зміни обставин керівництво зобов'язане невідкладно довести до відома особового складу їх суть та професійно організувати відповідну роботу, враховуючи рішення вищестоящого командування.

Варто звернути увагу, що особовий склад Національної гвардії України в період служби не може перебувати в політичних партіях чи професійних спілках, військовослужбовці не можуть бути членами громадських об'єднань, окрім таких, які статутно не суперечать основним принципам та засадам діяльності Національної гвардії України, а також брати участь у їх роботі у вільний від служби час. Заборонена також організація, проведення та участь у страйках.

Зазначаємо, що стосовно осіб, які мають намір на проходження служби на посадах Національної гвардії України, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, визначеному законами України «Про засади запобігання і протидії корупції» [5] та «Про запобігання корупції» [4]. При цьому до служби в Національній гвардії України не допускаються особи, які мають не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину (окрім реабілітованої особи), чи які притягувались до адміністративної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про Національну гвардію України» підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу для Національної гвардії України проводиться згідно із законодавством України у вищих військових навчальних закладах Національної гвардії України, інших вищих навчальних закладах, а також за кордоном. Крім того, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації особового складу Національної гвардії України, який виконує завдання з охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів, проводиться на договірних засадах у навчальних закладах (центрах) державної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців фізичного захисту, обліку та контролю ядерних матеріалів [2].

Також варто звернути увагу, що Підготовка рядового, сержантського і старшинського складу проводиться у відповідних навчальних військових частинах (центрах) Національної гвардії України, а також на договірних засадах у навчальних частинах Збройних сил України чи правоохоронних органів спеціального призначення та навчальних закладах системи Міністерства внутрішніх справ України. Порядок проходження підготовки і зборів резервістами Національної гвардії України встановлюється Положенням про проходження громадянами України служби у військовому резерві Національної гвардії України.

Отже, варто відзначити, що одним з найбільш важливих факторів ефективного та вдалого вико-

нання завдань Національної гвардії України є відповідний кваліфікований стан організаційно-тактичного забезпечення її діяльності. Це досягається в силу наступного: навчання військовослужбовців, які беруть участь у заходах, належних тактичних дій; високої кваліфікації, рівня підготовки та запасів досвіду керівного складу; бойової, фізичної та морально-психологічної підготовки військовослужбовців щодо виконання поставлених завдань.

Виходячи з зазначених вище особливостей кадрового забезпечення, у структурі Головного управління Національної гвардії України передбачено організаційно-штатний відділ, управління бойової та спеціальної підготовки, управління кадрового забезпечення, управління по роботі з особовим складом. При цьому Головне управління Національної гвардії України як головний орган військового управління забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації військовослужбовців у навчальних військових частинах Національної гвардії України, а також бере безпосередню участь у формуванні державного замовлення щодо підготовки фахівців у навчальних закладах; виступає організатором підготовки оперативно-територіальних об'єднань, військових частин та підрозділів до виконання бойових завдань; запобігає та протидіє корупційним правопорушенням та злочинам у сфері службової діяльності

особового складу Національної гвардії України; забезпечує комплектування особового складу військовослужбовцями та працівниками, де проводить виховну роботу, заходи зміцнення правопорядку та дисципліни, морально-психологічної готовності військовослужбовців Національної гвардії України до виконання поставлених перед нею завдань.

Висновки. Отже, метою кадрового забезпечення Національної гвардії України є забезпечення стійкої, повноцінної, належної роботи свідомості та психіки військовослужбовців, дій структурних підрозділів у складних умовах, які пов'язані з виконанням завдань, що потребують невідкладного та ефективного реагування. При всьому цьому серед першочергових завдань підрозділів кадрового забезпечення є такі: формування, підтримання та забезпечення вдосконалення професійно-психологічної орієнтованості; розвиток кваліфікованої спостережливості, пам'яті, розуму, кмітливості, мислення, вміння використовувати психологічні аспекти під час несення служби; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації військовослужбовців із метою професійного виконання поставлених завдань та функцій; здійснення заходів щодо недопущення та мінімізації вчинення правопорушень як цивільним населенням, так і самим особовим складом Національної гвардії України (насамперед корупційних правопорушень).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.
3. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
5. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
6. Питання головного органу військового управління Національної гвардії України : Указ Президента України від 28 березня 2014 р. № 346/2014 // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 59.
7. Іванов С.І. Нормативно-правові засади всебічного забезпечення спеціальних операцій органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 21.07.05 «Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку» / Святослав Ігорович Іванов ; МВС України ; Кримський юридичний інститут ОДУВС. – Сімферополь, 2011. – 201 с.
8. Савочкіна Д.О. Кадрове забезпечення діяльності Національної гвардії України (адміністративно-правові аспекти): наук. ст. ад'юнкта ДДУВС // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2014. – № 9-1. – С. 86–89.
9. Крикун В.В. Морально-психологічне забезпечення спеціальних операцій органів внутрішніх справ / В.В. Крикун // Кримськ. юрид. вісник. – 2010. – Вип. 1(8). – Ч. 1. – С. 116–122.
10. Говоруха В.В. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України : [навч. посіб.] / В.В. Говоруха, О.О. Іллюк. – Х. : Війск. ін-т внутр. військ МВС України, 2002. – 280 с.
11. Буткевич С.А. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку / С.А. Буткевич // Матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2013. – С. 93–97.